

Versnellen in het lager onderwijs

School: Basisschool Manitoba

Schooljaar: 2025-2026

Onderwijsniveau: lager onderwijs

1. Identificatie van de voorbeeldpraktijk

In dit document beschrijven we onze aanpak bij een versnelling van een leerling in het lager onderwijs.

1.1. Thema van de voorbeeldpraktijk

- Screenen en signaleren
- Binnenklasdifferentiatie
- Compacten en verrijken
- Klasexterne verrijking
- **Versnellen**
- Professionaliseren
- Andere

1.2. Fase van het zorgcontinuüm

- Brede basiszorg (bv. binnenklasdifferentiatie)
- Verhoogde zorg (bv. verrijkingsklas)
- **Uitbreiding zorg/individuele trajecten**

2. Beschrijving van de voorbeeldpraktijk

2.1. Doelgroep

Wie behoort tot (uiteindelijke) doelgroep van de praktijk?

Tot de doelgroep behoren de kinderen die, ondanks de aangeboden differentiatie binnen de klas en de externe verrijkingsklas, nog uitdaging te kort komen. Versnellen is een stap die pas gezet wordt nadat eerst klasinterne verrijking en de externe verrijkingsklas werden geprobeerd om aan de leerbehoeften te voldoen. Wanneer blijkt dat het kind dan nog steeds nood heeft aan meer uitdaging, wanneer de leervoorsprong zo groot is dat deze niet meer aansluit bij het huidige leerjaar of wanneer de leerling geen aansluiting meer heeft bij leeftijdsgenoten vanwege verschillende interesses of ontwikkeling, dan brengen we in kaart of een versnelling aan de orde is.

Momenteel hebben we nog geen flexibele trajecten in samenwerking met een secundaire school. Mocht dit in de toekomst toch nodig blijken voor een leerling, dan staan we zeker open om dit mee te begeleiden.

Hoe wordt bepaald welke personen tot de doelgroep behoren?

Versnellen is pas de laatste stap in ons beleid. Er is al een hele weg afgelegd (binnenklasdifferentiatie en externe verrijkingsklas). De kinderen die in aanmerking komen voor een versnelling worden ofwel door de leerkracht opgemerkt (aangeboden differentiatie blijkt nog steeds onvoldoende), ofwel geven de ouders dit aan. Een duidelijke voorsprong over de hele lijn of een zeer hoog leertempo en dat in combinatie met een leerhonger die toch nog onvoldoende in de klas gestild kan worden, zijn de voornaamste redenen om een versnelling voor te stellen.

We gebruiken de [versnellingswenselijkheidslijst](#) om meer gedetailleerd in kaart te brengen wat de beste optie is voor dit kind.

Als we een versnelling overwegen zijn volgende personen betrokken in het proces: ouders, directie, zorgcoördinator, CSF-leerkracht, huidige klasleerkracht, eventueel de ontvangende leerkracht en indien mogelijk de leerling zelf.

De eventuele ontvangende leerkracht wordt pas betrokken wanneer we alles in kaart hebben gebracht en een versnelling echt aan de orde is. De resultaten worden besproken met de huidige en ontvangende leerkracht nog voor we dit met de ouders bespreken.

Zijn er intermediaire doelgroepen? Zo ja, welke?

De klasleerkrachten zijn hier een intermediaire doelgroep. Enerzijds moeten ze kunnen inschatten welk kind baat zou kunnen hebben bij een versnelling. Anderzijds moeten ze een kind dat door een versnelling in hun klas terechtkomt op een adequate manier kunnen begeleiden.

Ouders: Wanneer een versnelling op het juiste moment komt, zien we het welbevinden van de cognitief sterke leerling vaak verbeteren. De leerling komt (opnieuw) liever naar school, heeft het gevoel (opnieuw) nieuwe dingen te leren en ziet zo (opnieuw) meer de zin in van school.

Dit heeft vaak positieve gevolgen in de thuissituatie. Ouders spelen een belangrijke rol in het signaleren van leerlingen die op hun honger blijven zitten. Zij merken thuis vaak als hun kind onvoldoende uitdaging ervaart en kunnen deze signalen met de school delen, zodat samen bekeken kan worden of versnellen een mogelijke optie is.

Betrokkenheid doelgroep

Deze voorbeeldpraktijk kwam tot stand in overleg met het beleidsteam en de werkgroep CSF. De leerlingen zelf werden niet betrokken bij de ontwikkeling van deze voorbeeldpraktijk.

2.2. Doel

Hoofddoel

- Cognitieve ontwikkeling: de leerling leert sneller dan leeftijdsgenoten en heeft behoefte aan moeilijkere leerstof om gemotiveerd te blijven. Versnellen voorkomt verveling en onderpresteren. Door beter aan te sluiten bij het leer- en denkniveau, kan het kind zich volledig ontplooien op intellectueel gebied. Het draagt bij aan een positiever zelfbeeld, omdat de leerling zich competent voelt.
- Sociaal-emotionele ontwikkeling: in een omgeving met ontwikkelingsgelijken kan de leerling zich beter begrepen voelen en meer aansluiting vinden.

Subdoelen

- Opkrikken van het welbevinden
- Voorkomen of verminderen van schoolse demotivatie.
- Vermijden dat een cognitief sterke leerling een “eiland” wordt binnen de klasgroep omdat hij/zij een geïndividualiseerd leerpakket nodig heeft. Dit zorgt er ook voor dat het noodzakelijke verrijkingsaanbod haalbaar blijft voor de klasleerkracht.
- De thuissituatie m.b.t. school en huiswerk opnieuw draaglijk maken voor ouders. Wanneer een kind op school voldoende wordt uitgedaagd, verlopen huiswerkmomenten vaak vlotter, neemt de frustratie af en zien ouders hun kind opnieuw meer motivatie en zelfvertrouwen tonen.

2.3. Aanpak

Algemene opzet van de voorbeeldpraktijk

Aan de effectieve versnelling van de leerling gaat een heel proces vooraf. We brengen de didactische voorsprong en observaties van in de (externe verrijkings)klas in kaart. Ook observaties van op de speelplaats kunnen meegenomen worden, bv. met wie de leerling speelt, wat ze doen tijdens de speeltijd, ... We overwegen alle opties in samenspraak met de betrokken leerkrachten en ouders. De versnelling kan plaatsvinden na een vakantie of van dag op dag indien nodig. Nadien volgen we de leerling verder op tot hij/zij volledig aangepast is aan de nieuwe klas of tot we in overleg met de ouders en klasleerkrachten beslissen dat er geen nauwe opvolging meer nodig is.

Concrete inhoud van de voorbeeldpraktijk

Onze CSF-coördinator brengt de eventuele didactische voorsprong in kaart aan de hand van (gestandaardiseerde genormeerde) toetsen voor de leergebieden wiskunde, spelling en technisch lezen. Wanneer er (voor de meeste leergebieden) een schoolse voorsprong gemeten wordt die groter is dan 6 maanden, beoordelen we dat als een gunstig onderdeel voor de afweging van een versnelling. Als de voorsprong er niet is, of minder dan 6 maanden of slechts op één leergebied, proberen we die leerling nog zo veel mogelijk uit de dagen binnen de huidige klas, eventueel in combinatie met het volgen van één of meerdere externe verrijkingsklassen.

Daarnaast vult de CSF-coördinator samen met de huidige klasleerkracht de [versnellingswenselijkheidslijst](#) in. Deze geeft een advies omtrent de mogelijke versnelling. We gebruiken dit instrument om alle belangrijke items bij elkaar te brengen.

Deze verzamelde gegevens worden besproken in een overleg met de ouders, de betrokken klas- en CSF-leerkracht, de directie en de CSF-coördinator. Er wordt op dat moment nog geen beslissing genomen. We spreken een datum af voor een opvolggesprek. Ervaring leert ons dat ouders de tijd nodig hebben om dit nieuws te verwerken. Zo bespreken we tijdens een tweede overleg hun verdere vragen, bezorgdheden en mogelijke angsten. De leerling zelf wordt pas in een tweede fase betrokken bij het proces. Zo geven we de ouders eerst de tijd om op hun eigen tempo de versnelling te overwegen (zie verder).

Wanneer de ouders de versnelling (nog) niet zien zitten, gaan we in gesprek met hen. We luisteren naar hun bezorgdheden. En proberen hun bezorgdheden weg te nemen door voldoende argumenten aan te brengen of te spreken uit eerdere ervaringen.

Wanneer een leerling de versnelling zelf niet ziet zitten, gaan zowel de ouders als de klasleerkracht of de CSF-leerkracht met de leerling in gesprek. Eventueel kunnen we een geleidelijke overgangsfase proberen waarbij de leerling eerst eens gaat proberen in de nieuwe klas. Door veel in gesprek te gaan en kleine stappen te nemen, zien we dat de leerling vaak toch de sprong durft uitproberen.

Ook wanneer de begeleiders van de leerling een versnelling gepast vinden, zullen de ouders, eventueel samen met de CSF-coördinator, het gesprek met de leerling aangaan. Daarbij is er veel aandacht voor de mening en de gevoelens van de leerling. Ervaring leert ons dat er vaak nog vele praktische vragen naar boven komen in de aanloop naar de versnelling. We nemen uitgebreid de tijd om deze te beantwoorden.

Pas wanneer zowel de ouders, in samenspraak met de leerling, als de school een versnelling de beste optie vinden, worden er concrete afspraken gemaakt omtrent: het moment van de versnelling, de klasgroep en klasleerkracht die de leerling zullen ontvangen, hoe we de leerling zullen voorbereiden op de versnelling, hoe we afscheid zullen nemen van de klas,

De aanloop naar de versnelling wordt aangepast volgens de noden van de leerling. Er wordt gekeken of er leerstof versneld moet aangeboden worden, of de leerling al wil proefdraaien in de klas, enzovoort. We zullen nooit alle leerstof bijspijkeren, maar kijken kritisch welke strategieën de leerling nodig heeft om te kunnen aansluiten op het leerstofniveau van de volgende klas. Dit wordt specifiek per leerling bekeken en aangepast volgens zijn/haar noden.

Ook na de versnelling zorgen we voor begeleiding van de leerling en de ontvangende klasleerkracht. De leerling ontvangt een [versnellingsdagboek](#) waarin deze dagelijks kan aangeven hoe de afgelopen dag is verlopen. Ook de ouders hebben de mogelijkheid om daarin vragen te noteren. Dit dagboek wordt dagelijks opgevolgd door de nieuwe klasleerkracht.

De CSF-leerkracht of de CSF-coördinator organiseert wekelijks een gesprekje met de leerling waarin verschillende items worden besproken:

- Hoe lukken de verschillende leergebieden? (Is verrijking al opnieuw nodig?)
- Hoe lukken de sociale relaties/ sociale acceptatie? (Is hulp hierbij nodig?)
- Hoe lukt het huiswerk? (Is er hulp nodig bij het maken van de boekentas, het plannen en organiseren, ...?)
- Opvolging van het versnellingsdagboek.

Er worden opvolgesprekken met de ouders, klasleerkracht, CSF-leerkracht en CSF-coördinator ingepland om de versnelling te evalueren, huidige noden te bespreken en verdere afspraken te maken omtrent de begeleiding van de leerling. Dit blijven we inplannen tot de versnelling goed verwerkt is en alle partijen aangeven dat er geen nood meer is.

3. Uitvoering

Materialen

- Gestandaardiseerde genormeerde toetsen
 - AVI-testen om leesniveau te bepalen
 - LVS- testen wiskunde om niveau te bepalen
 - LVS-testen spelling om niveau te bepalen
- Versnellingswenselijkheidslijst: zie link bij bronvermelding, vrij te gebruiken en te vinden op de website Project Talent.
- Versnellingsdagboek: zie link bij bronvermelding, vrij te gebruiken en te vinden op de website Project Talent.
- Eventueel ander materiaal in functie van de specifieke noden van de leerling.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

- Het leerkrachtenteam volgde pedagogische studiedagen via Hoogbloei en kreeg input vanuit Project Talent via de CSF-coördinator. We bouwden ondertussen heel wat ervaring op om cognitief sterk functionerende leerlingen te begeleiden.
- De CSF-coördinator volgde een postgraduaat 'Hoogbegaafdheidscoach op school' via Howest, volgde reeds verschillende bijscholingen via Hoogbloei, ECHA en het Expertisecentrum Talent. Verder wordt er ingelezen in literatuur rond hoogbegaafdheid.

Randvoorwaarden

- Voldoende kennis bij het hele team over de ondersteuningsbehoeften van CSF-leerlingen en versnellen.
- Een uitgewerkt differentiatiebeleid met minimale verwachtingen omtrent verrijking in de klas.
- Alle betrokken partijen (de ouders, de school en de leerling) staan achter een versnelling.
- De leerling en zijn/haar ouders worden voorbereid op de versnelling.
- De klasgroep waaruit de leerling vertrekt en de ontvangende klasgroep worden voorbereid.
- De ontvangende klasleerkracht wordt begeleid bij de versnelling.
- De betrokken partijen (de school, de ouders en de leerling) worden betrokken bij de verdere opvolging na de versnelling zolang de partijen hieraan nood hebben.

Kosten

Er zijn geen extra kosten verbonden.

4. Onderbouwing

Verantwoording

CSF- kinderen kunnen soms een hele tijd goed geholpen worden met binnenklasdifferentiatie (Barbier et al., 2021; Lavrijsen et al., 2021; Verachtert, 2021). Sommige leerlingen hebben echter een leertempo dat een meer ingrijpende aanpassing van de leerstof vereist. Ze hebben na een korte uitleg de leerstof begrepen en hebben geen behoefte aan herhaling. Of ze zijn in begaafdheid en schoolse prestaties zo ver vooruit op hun leeftijdsgenoten, dat de leerstof van een hoger jaar beter aansluit bij hun leerbehoeften. Deze leerlingen komen dan in aanmerking om te versnellen (Smeets, 2021).

Er zijn verschillende vormen van versnellen (Smeets, 2021; Southern & Jones, 2004). Een jaarversnelling is er daar één van. Onderzoek leert ons dat van alle mogelijke interventies voor CSF-leerlingen versnellen het grootste positieve effect heeft op de academische prestaties van de leerling (Steenbergen-Hu et al., 2016). Als de cognitief begaafde leerlingen op een zorgvuldige en adequate manier geplaatst worden en aangepaste leerstof krijgen, dan heeft dit een positief effect op hun academische prestaties en hun welzijn (Smeets, 2021).

Vaak hoor je argumenten zoals 'versnellen is sociaal en emotioneel gezien geen goede optie'. Onderzoek toont echter aan dat versnellen op sociaal en emotioneel vlak op lange termijn geen negatieve effecten heeft, dit is dus geen valide reden om niet te gaan versnellen (Bernstein et al., 2021). Zoals bij elke ondersteuning is het belangrijk om alle vlakken voldoende in kaart te brengen.. Dat houdt in dat we niet enkel kijken naar het cognitief talent, maar ook naar de sociale en emotionele ontwikkeling, zowel in de klas- als in de schoolcontext. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat versnellen een positief effect heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling, omdat leerlingen meer geconfronteerd worden met zichzelf en een realistischer zelfbeeld vormen. Soms passen cognitief sterke leerlingen sociaal beter bij iets oudere leerlingen. Ze vinden vaker gelijke interesses en gespreksonderwerpen (Verschuere et al., 2021).

Al deze factoren worden in rekening gebracht alvorens we overgaan tot versnellen. Een goede begeleiding door en kennis en visie van de betrokken leerkrachten (Hoogeveen et al., 2005) zijn erg belangrijk voor een succesvolle versnelling.

Na de versnelling is het belangrijk blijvend in te zetten op verrijking in de binnenklasdifferentiatie (Smeets, 2021). Het is echter erg verschillend van leerling tot leerling wanneer verrijking opnieuw noodzakelijk wordt. Dankzij onze frequente gesprekken en het opvolgen via het versnellingsdagboek, kunnen we dit goed in kaart brengen. Hierdoor kunnen we ook het algemeen welbevinden van de leerling van dichtbij opvolgen.

Samenvatting werkzame elementen

- Kennis in het team over de onderwijsnoden van CSF-leerlingen en versnellen.
- Gericht verzamelen van informatie die belangrijk is bij de afweging van een eventuele versnelling om zo de juiste leerlingen te selecteren.
- In gesprek gaan met alle betrokkenen.
- Ouders correct informeren over waarom een versnelling een goed idee zou zijn en eventuele bezorgdheden wegnemen. We zorgen ervoor dat ouders correcte wetenschappelijke achtergrond info krijgen rond versnellen.
- Het voorbereiden van de versnelling met alle betrokken partijen.
- Het opvolgen van de versnelling met alle betrokken partijen.
- De versnelling organiseren op maat van de leerling.

Uitkomstenmonitoring

We hebben bijna uitsluitend positieve ervaringen met versnelde kinderen. Op gebied van leerstof loopt dit vlot. Op sociaal en emotioneel vlak zijn de effecten vaak nog groter: kinderen lijken terug gelukkiger, vinden vlot aansluiting bij hun nieuwe klasgenoten, genieten terug van het meedoen met de klasgroep, komen terug graag naar school,

De tevredenheid van de leerlingen, hun ouders en leerkrachten is duidelijk vanuit de evaluatiegesprekken die we organiseren en geeft indirect aan dat een versnelling de juiste keuze was.

Een versnelling wordt steeds kort opgevolgd door de betrokken partijen waarbij we op regelmatige basis in overleg gaan. Dit kan eerst tweewekelijks of maandelijks zijn en als we merken dat alles vlot loopt kan dit een keer per trimester zijn om zo verder af te bouwen.

Tijdens de evaluatiegesprekken polsen we steeds naar de thuissituatie en hoe het loopt in de klas en op de speelplaats.

5. Referenties

Barbier, K., Struyf, E., & Donche, V. (2021). Wat werkt binnen en buiten de klas? Cognitief begaafde leerlingen ondersteunen op het vlak van motivatie, leren en presteren. In K. Verschueren, S.

Bernstein, B. O., Lubinski, D., & Benbow, C. P. (2021). Academic acceleration in gifted youth and fruitless concerns regarding psychological well-being: A 35-year longitudinal study. *Journal of Educational Psychology*, 113(4), 830-845. <https://doi.org/10.1037/edu0000500>

Hoogeveen, L., Van Hell, J. G., & Verhoeven, L. (2005). Teacher attitudes toward academic acceleration and accelerated students in the Netherlands *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 9(1), 30-59.

Lavrijsen, J., & K., V. (2021). Sociaal-emotioneel functioneren van cognitief begaafde kinderen en jongeren. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals*. (pp. 35-46). Acco learn.

Project Talent. (2019, 24 april). Versnellingswenselijkheidslijst – VL.
<https://www.projecttalent.be/documenten/576-versnellingswenselijkheidslijst-vl>

Project Talent. (z.j.). Versnellingsdagboek. , van <https://www.projecttalent.be/documenten/7326-versnellingsdagboek>

Steenbergen-Hu, S., & Moon, S. M. (2010). The effects of acceleration on high-ability learners: A meta-analysis. *Gifted Child Quarterly*, 55(1), 39
<https://doi.org/10.1177/0016986210383155>

Smeets, S. (2021). Groeperen en versnellen als interventie voor cognitief begaafde leerlingen. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van Cognitief Talent. Handboek voor Onderwijsprofessionals*. (pp. 131-145). Acco Learn

Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Het ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals*. (pp. 93–108). Acco learn